Цана асобнага нумару 20 грошаў.

Opłatę pocztową uiszczono ryczałtem.

НАША ПРАЎДА

Выходзіць два разы у тыдзень.

Адрэс Рэдакцыі і Адміністрацыі: Вільня, Віленская вул. 12—6 (Wileńska 12. m. 6)
Рэдакцыя адчынена ад 12 да 2 гадз. штодня, апрача сьвяточных дзён. Адміністр. ад 9 да 3.

...месяц з дастаўкай да хаты
Для заграніцы ўдвая даражэй.
Перамена адрэса 30 гр.

Напрынятыя ў друк рукапісы назад не вяртаюцца.
Аплата надрукаванага залежыць ад Рэдакцыі.

Цана абвестак: перад тэкстам 25 грош., сярод тэксту 20 грошы і на 4 стр. 15 гр. за радок пэтыту ў 1 шпальту.

№ 29 — Вільня, Серада 13-га ліпня 1927 г. — Год I

„Псыхалягічныя мамэнты“.

Для ўсіх ясна, што ў справе захаваньня міру ў Усходняй Эўропе першараднае значэньне мае пазіцыя, якую займае ды будзе займаць *Польшча*. Ад таго, ці і як яна здолее ўладзіць свае адносіны і дыфэрэнцыі з двума сваімі суседзямі—ССРР і Нямеччынай, будзе залежаць мо' захаваньне міру ў Эўропе наагул.

Але ў палітычным жыцьці, асабліва-ж у міжнародавых адносінах, усё ўкладаецца часта зусім ня так проста, як мо' каму здаецца. Тут зыходзяцца самыя розныя ўплывы, тут часта навет на пагляд няважная рэч можа неўспадзеўкі адыграць рашаючую ролю.

Прыкладаў шукаць далёка ня прыходзіцца. Вазьмеце хоць-бы справу польскае пазыкі, якая, здавалася, йшла зусім добра, але ў апошнюю часіну выясьнілася, што—мо' ў выніку часовае задзержкі пасьля забойства радавага пасла ў Варшаве? — на амэрыканскім грашовым рынку (біржы) быў прапушчаны карысны дзеля Польшчы *„псыхалягічны мамэнт“*, і тое, што мо' было магчымым да варшаўскага забойства, аказалася немагчымым пасьля яго... Ня дзіва: хто-ж будзе сьпяшацца пазычаць грошы дзяржаве, якая стаяла пад пагрозай выбуху вайны?!

Праўда, завастрэньне польска-радавых адносінаў патроху лагодзіцца, ня гледзячы на ўсе штукі паноў Чэмбэрленаў. З Масквы прыехаў польскі пасол Патэк дзеля дакладу свайму ўраду і нарад з ім. І вось Варшава цяпер займаецца як-быццам вельмі паважна справай наладжаньня нейкага болей-меней згоднага сужыцьця з усходнім суседам Польшчы. Урад трымае ў вялікім сакрэце зьмест і вынікі нарадаў у справе польска-радавага паразуменьня. Але з боку радавага ўраду робяцца дужа міралюбныя заявы.

Камуністычная фракцыя ў Польскім Сойме ў спэцыяльнай сьпешнай прапазіцыі заклікае ўрад скарыстаць з гэтага і зрабіць з ССРР умову аб узаемным ненападаньні. Праўда, адначасна польскія імпэрыялісты лятуцяць аб выкарыстаньні беларускага і ўкраінскага нацыянальнага руху, каб адарваць Беларусь і Украіну ад ССРР і далучыць да Польшчы. А што думае ўрад марш. Пілсудскага,—аб гэтым ніхто нічога ня ведае.

Якую палітычную лінію павядзе Польшча ў адносінах да адхіленьня небясьпекі вайны з сваім усходнім суседам, трудна згадаць. Гэта будзе залежаць іменна ад гэных нялічаных і непрадугледжаных уплываў з розных бакоў, аб якіх мы казалі напачатку. І мы, беларусы, *на зямлі якіх наабапал граніцы мусілі-б разыграцца ваенныя падзеі* ў выпадку польска-радавага аружнага канфлікту, з вялікай уважлівасьцяй сочым за польскай палітычнай лініяй, пільна прыглядаючыся, ці і ў гэтым выпадку Польшча не прапусьціць памыснага сяньня для міравое палітыкі „псыхалягічнага мамэнту“?

Бліжэйшая будучыня павінна нам прынесьці адказ на гэтае недаўменнае пытаньне.

Хадэцкі орган „Беларуская Крыніца“, як і ў 1920 годзе, вядзе прапаганду на карысьць **аддачы Вільні — літвіном**. У № 28 з 8-га гэтага ліпня на 3 стр. ў аддзеле „З незалежнае Літвы“ надрукавана ў гэтай газэце заметка аб літоўскіх заходах у кірунку **заўладаньня Вільняй**, робленых перад Лігай Народаў. Заметка канчаецца знаменнымі славамі:

„Як бачым, Літвіны помняць аб Вільні і пры нагодзе, спадзяемся, справу яе памысна разьвяжуць“...

Хіба-ж цяпер ўжо кожнаму ясна, што **„памыснае разьвязаньне“** літвінамі віленскага пытаньня — гэта, паводле „нашых“ хадэкаў з кс. Станкевічам на чале, — **аддача Вільні Літве!...** А мо і цяпер, — як пасьля юбілею нябожчыка д-ра Бассановіча, — кс. Станкевіч будзе выкручвацца, называючы перадрук ягоных слоў — „правакацыяй“? Гэтага можна ад яго спадзявацца....

Працуюць паны Чэмбэрлены!

Расейскія манархісты, якія, як ведама, па загаду й з дапамогай Англіі ды іншых замежных „прыяцеляў Расеі“ ўжо пралілі цэлае мора расейскае крыві ў часе аружных інтэрвэнцыяў Колчака, Дэнікіна, Врангеля і іншых, — ня спыняюць і па сягоньняшні дзень сваей „службы“ ў адносінах да магутнага заграпічнага апякуна. І ў меру таго, як расьце актыўнасьць англійскае процірадавае палітыкі, — манархісты выяўляюць такую-ж актыўнасьць і ў межах ССРР, і па-за межамі яе — у тых дзяржавах, якія таксама слухаюцца англійскіх загадаў.

Даволі прыпомніць цэлы рад тэрорыстычных выступленьняў агентаў манархістаў, найярчэйшымі з іх былі: забойства радавага пасла ў Варшаве, Войкова, ды апошняе пакушэньне на гмах ГПУ ў Маскве, ня кажучы ўжо аб нялічаных праявах дывэрсыйнае акцыі ў межах ССРР, як узрываньне і рабаваньне цэлых цягнікоў, забойствы дробных агентаў ГПУ, ды арганізоўваньне так-званых „сялянскіх бунтаў“. А вось, калі верыць інфармацыям „Беларускага Дня“ (у гэтай галіне рэдакцыя ягоная пэўне-ж добра асьвядомленая!), дык робяцца спробы арганізацыі дывэрсіі пад сьцягам „беларускім“, дый яшчэ „незалежніцкім“, прыпісываючы беларускаму сялянству ў Радавай Беларусі імкненьне... аддацца пад уладу Польшчы!

Дзьве гэтыя акцыі — яўна манархічная расейская і нібы-то „беларуская-незалежніцкая“ (у духу Паўлюкевіча і Ярэміча) — зыйшліся, пэўне-ж, не прыпадкова. Бо разам з імі зыйшліся і два вельмі цікаўныя і характэрныя палітычныя выступленьні па-за межамі ССРР.

У № 27 „Нашае Праўды“ мы ўжо падалі зьмест стацьці органу польскіх імпэрыялістаў „Мысьль Моцарствова“ („Дзяржаўная Думка“), у якім ясна была выяўлена думка выдаўцоў часопісі выкарыстаць беларускія і ўкраінскія незалежніцкія імкненьні дзеля барацьбы з ССРР. У стацьці так і было сказана, што — дзеля зьніштажаньня няўстаннае пагрозы польскай дзяржаве з боку ССРР — трэба ад радавага саюзу адарваць Беларусь і Украіну і... злучыць гэтыя „незалежныя“ краіны з Польшчай. Ды вось, неяк (— пэўне-ж „прыпадкова“) так сталася, што, як інфармуе „Беларускі Дзень“, акурат пад такім сьцягам („незалежнасьці“... на карысьць Польшчы!) распачаўся дывэрсыйны рух у Радавай Беларусі. Выглядае, быццам ідэі польскіх імпэрыялістаў неяк пачалі рэалізавацца на дзеле, ды быццам між апавяшчэньнем іх і апошнімі падзеямі на Усходзе істнуе нейкая сувязь...

Яшчэ ярчэй выяўляецца сувязь паміж тэрорыстычнымі актамі расейскіх манархістаў — проці Радаў — і другім палітычным выступленьнем апошніх дзён. Гэта — новы „маніфэст“ былага вялікага князя Мікалая Мікалаевіча, скіраваны „да ўсіх нашых верных падданых“ у Расеі і надрукаваны ў расейскай прэсе заграніцай.

„Маніфэст“ кажа аб хуткім упадку бальшавікоў, дый — у сувязі з тым — абяцуе розныя дабрадзействы „вернаму насяленьню“ Расеі, калі ў ей вернецца „законная ўлада“ яго, Мікалая Мікалаевіча, ураду... Яго ўрад будзе стаяць па-над усімі партыямі, „церпячы“ іх усе... Яго ўрад „прасьціць“ навет найгоршых ворагаў, навет тых, якія супрацоўнічалі з камуністамі. Але — пад адным толькі варункам: каб усе яны, як адзін, дапамаглі „законнаму“ ўраду „блюстителя монаршаго престола“ — зваліць аканчальна бальшавікоў... Асабліва пэўны Мікалай Мікалаевіч у тым, што чырвоная армія стане на бок „свайго былага галоўнага камандзіра“... Спрытна абяцуе маніфэст сялянам і работнікам, што ўсе іхнія сацыяльныя здабычы — зямля і... вольнасьць працы — будуць захаваны сьвята!

У галіне замежнай палітыкі будучы ўрад будучай Расеі заяўляе ўрачыста аб сваіх прынцыпова мірных імкненьнях. Прычым асаблівую ўдзячнасьць суліць тым дзяржавам, якія не карысталіся агідна часовай слабасьцяй Расеі дзеля сваіх мэтаў (а ці-ж былі такія?!); а перадусім — тым, якія, — ну, ведама-ж, — дапамогуць Расеі выгнаць бальшавікоў і пасадзіць ізноў у ёй — „законны“ нацыянальны ўрад...

Адно к аднаму: працуюць п. Чэмбэрлены!

Перад разгромам Чанг-Тсо-Ліна.

Хуткі канец Чанг-Тсо-Ліна.

Англійцы, якія заўсёды далёка бачаць, пішуць у сваіх газэтах, паводле слоў карэспандэнта з Кітаю, што трэба спадзявацца ў хуткім часе канчатковай ліквідацыі ўлады Чанг-Тсо-Ліна ў Паўночным Кітаі.

Англійцы ўцякаюць з Кітаю.

Англійцы, якія толькі-што трубілі на ўвесь сьвет аб сваей перамозе над бальшавікамі ў Кітаі, цяпер папросту масава ўцякаюць з „пераможанага“ краю. — Толькі-што англійскі ўрад паведаміў, што загадаў вярнуць назад брыгаду індыйскіх войск—быццам дзеля таго, што цяпер надыйшлі новыя англійскія войскі ў Кітай. Агулам вывезена з Кітаю — з раёну Шанхаю — больш за 3000 індыйскіх жаўнераў рознага роду аружжа.

Паніка ў лагеры Чанг-Тсо-Ліна і японская інтэрвэнцыя ў Кітаі.

Карэспандэнты з Пэкіну пішуць, якая страшэнная перамена раптам сталася з асобай Чанг-Тсо-Ліна, які толькі-што пераехаў у пэкінскі „імпэратарскі“ палац ды абявіў сябе вярхоўным дыктатарам усяго Кітаю.

Чанг-Тсо-Лін, як ведама, распачаў сваю кар'еру, як павадыр банды хунхузаў (пакітайску — разбойнікаў), памагаючы Японіі ў часе вайны з Расеяй; пасьля захапіў—ізноўжа разбойным замахам — уладу губэрнатара Манджурыі—пры падтрыманьні Японіі, якой ад таго часу служыць верна, прадаючы ёй у фактычнае валаданьне гэтую багатую кітайскую краіну. Чанг-Тсо-Лін, які меў такую крэпкую веру ў ваенную сілу сваіх азброеных Японіяй да зубоў арміяў, цяпер—пасьля таго, як гэтыя арміі пачалі папросту ўцякаць перад паўдзённымі войскамі нацыянальнай рэвалюцыі, адразу страціў увесь свой „гумар“, дый так зьмяніўся з выгляду, што яго не пазнаюць навет найбліжэйшыя да яго асобы. Адна надзея ў яго--на тое, што Японія, якая зрабіла яго вялікім валадаром з цёмнага хунхуза-галаварэза, уратуе яго ўладу--сабе на карысьць—і цяпер.

Запраўды-ж, Японія ня менш за яго настрашана тым, што вялізарная правінцыя Шантунг ужо апынулася ў руках Чанг Кай-Шэка, а з ёй разам аказалася акружанай з сушы знамянітая крэпасьць Ціндао, якую Японія, адабраўшы яе ў часе вайны ад немцаў, пасьля нібы-то „аддала“ назад Кітаю, а ўзапраўднасьці фактычна пакінула ў сваіх руках. Дык японскі ўрад пачаў ужо зусім адкрыта слаць значныя сілы ў Ціндао, каб адтуль шлі напярэймы Чанг-Кай-Шэку і не далі яму адрэзаць зусім з гэтага боку японскія войскі ад шляху на Пэкін. Але 20 тысячны атрад Чанг-Кай-Шэка ідзе сьпешным маршам на Ціндао, каб захапіць гэтую крэпасьць.

Вось тут і выявіцца на дзеле, ці Японія лічыць гэтую крэпасьць кітайскай, ці „аддала“ яе Кітаю толькі дзеля віду. Здаецца аднак-жа, што цяпер у хуткім часе трэба спадзявацца беспасярэдняга бою паўдзённых арміяў з японскімі войскамі. А гэта, зразумела, можа зусім зьмяніць увесь ход ваенных падзей у Кітаі. Рашучая хвіліна наступае!

У прэсе зьявіліся ўжо чуткі — упадку крэпасьці Ціндао, але пакуль-што—не пацьверджаныя. Адак-жа карэспандэнты заяўляюць, быццам камэндант крэпасьці перайшоў на бок Чанг-Кай-Шэка. Есьць весткі аб тым, што японскія асяродкі ў Шантунгу (Ціндао й Лінанфу) зусім адрэзаны ўжо ад усіх чыгункавых шляхаў дзеля зносінаў з Кітаем.

Найнавейшыя весткі кажуць, што апошняя, „верная Чанг-Тсо-Ліну“, армія ген. Чэна ў Шантунгу перайшла на бок Чанг-Кай-Шэка. Ядро арміі Чанг-Тсо-Ліна адступіла ў кірунку Мукдэну — „без вялікіх стратаў“, як кажа афіцыяльны ягоны камунікат.

С. С. Р. Р.

На шляху да залагоджаньня адносінаў Польшчы і ССРР.

З прыездам Чычэрына, як пішуць газэты, адразу палепшыліся ўзаемныя адносіны Польшчы і ССРР.

Зараз-жа па прыездзе ў Маскву Чычэрын папрасіў да сябе польскага пасла пана Патка, з якім меў доўгую канфэрэнцыю. Пасьля гэтага зараз-жа польскі пасол паехаў у Варшаву на нараду з сваім урадам.

У гутарцы з журналістамі пасол Патэк заявіў, што яго размова з Чычэрыным значна пасунула наперад польска-радавыя перагаворы, якія — у добрым выпадку — маглі б давясьці навет да паразуменьня, а навет і да... узнаўленьня перагавораў аб заключэньні гарантыйнага трактату. Дык—калі магчымы наагул—„перагаворы аб магчымасьці ўзнаўленьня перагавораў“, то ўжо і гэта добра.

Пакуль-што пану Чэмбэрлену няма чаго пужацца...

Прамовы Рыкова і Варашылова аб радавай арміі.

У вялікай салі ў Крэмлі адбылася ўрачыстасьць: выпуск новых гадунцоў ваеннай акадэміі.

Старшыня Совнаркому Рыков у сваей прамове заявіў, што перамога ССРР у кожнай вайне загарантавана, бо ССРР мае ў кожнай іншай дзяржаве свайго вернага клясавага саюзьніка ў асобе пралетарыяту. А гэтага ня мае ніводная буржуазная дзяржава!

Пасьля прамаўляў ваенны камісар і старшыня ваенна-рэвалюцыйнай Рады Ворошылов, які сьцьвярдзіў, што камандны склад чырвонай арміі дасягнуў па сваей якасьці даваеннага роўня, а навет—перавысіў яго. Наагул, калі вайна і будзе накінена ССРР, дык перамога радавых рэспублік забясьпечана.

Як Амэрыка адгукнулася на разрыў Англіі з ССРР.

Англійскія рэакцыянеры хацелі за ўсялякую цану прыцягнуць Амэрыку да проціарадавага фронту, а перадусім — да эканамічнага байкоту ССРР. Амэрыканскія міністры нагаварылі запраўды-ж шмат вострых, забойчых прамоваў, але вось, амэрыканскія прамыслоўцы—дык тыя аказаліся значна больш спрытнымі. Бо, пакуль англійскія прамыслоўцы, слухаючыся свайго рэакцыйнага ўраду, сьвяткавалі „трыумф“ Англіі, якая парвала зносіны з Радамі, яны — вялі перагаворы з тымі-ж Радамі, каб выкарыстаць вельмі добрую „сітуацыю“, створаную дзеля Амэрыкі разрывам. І вось, як даносяць газэты, 2-га ліпня амэрыканскія нафтавыя фірмы падпісалі вельмі карысны і важны для абедзьвюх старон, дагавор—на 5 гадоў — аб дастаўцы паўмільёна тоннаў расейскай нафты. На падставе гэтай умовы расейская нафта, карыстаючыся апаратам найвялікшай у сьвеце амэрыканскай кампаніі — заваюе рынкі: турэцкі, ягіпецкі і інш. Пэўна-ж, радавы ўрад атрымае пад гэты дагавор вельмі значныя крэдыты, так патрэбныя яму цяпер. Гэткім чынам, на нашых вачох трашчыць ужо ўвесь плян Чэмбэрлена—аб гаспадарчай блёкадзе ССРР.

Амэрыканскія газэты пацяшаюць англійскіх рэакцыянераў, быццам гэтыя гаспадарчыя зносіны з Радамі ня зьменяць палітычных адносінаў Амэрыкі да ССРР. Але вось, нямецкая прэса выразна піша аб сільным націску магутных у Амэрыцы гаспадарчых колаў на ўрад — у кірунку прызнаньня Радаў.

Чэхаславакія і папа.

Як ведама, нацыянальнай верай чэхаў зьяўляецца „гусіцкая“, заснаваная ў сярэднія вякі Гусам, які за сваю „гэрэзію“ быў спалены жыўцом па загаду папы. Але каталіцкая царква мае вялікую сілу ў Чэхаславакіі — дзеля таго, што ўсе славакі—каталікі. Есьць і сярод чэхаў і каталікі і пратэстанты. Дык вось, калі два гады назад чэшскі народ разам з усім урадам і прэзыдэнтам Масарыкам урачыста сьвяткаваў угодкі нарадзінаў Гуса, як сьвята нацыянальнай чэшскай царквы, дык Ватыкан (папскі двор і ўрад) страшэнна абурыўся і адклікаў назад свайго прадстаўніка пры ўрадзе Чэхаславакіі. Тады пачалася між Чэхаславакіяй і папай запраўдная дыпляматычная вайна, якая ня скончылася й дагэтуль. — Бо ў леташнім годзе 6 ліпня чэшскі народ так сама ўрачыста сьвяткаваў дзень свайго нацыянальна-царкоўнага сьвя-

та. Ізноў у ўрачыстасьці прымалі ўчасьце прэзыдэнт Масарык і ўвесь ўрад... „Вайна“ ізноў завастрылася.

Але вось ў працягу апошняга году, асабліва пасьля палітычнага паразуменьня чэхаў з славакамі, калі ў склад чэхаславацкага ўраду увайшлі два славацкія міністры,—урад пайшоў на нейкі нявыразны кампраміс з Ватыканам. У выніку гэтага кампрамісу, каб не завастраць далей адносінаў з папай, урад пастанавіў у сёлетнім годзе спраўляць ўрачыстасьць менш афіцыяльна... З боку ўраду быў прысутны толькі мін. Бэнэш, дый то, як піша „Кур. Варш.“, не як міністар, але як прадстаўнік партыі народных сацыялістаў. Наагул, уся ўрачыстасьць ад гэтага атрымала яшчэ больш народны характар — нейкага масавага сьвята. Пасьля царкоўных урачыстасьцяў наладжаны былі вялізарныя спартовыя сакольскія ігрышчы і т п...

Цікаўны гэты гнеў папы на гэнага беднага Гуса й на чэшскі народ, які ня хоча адмаўляцца ад сваей нацыянальнай веры. — Рымская царква спаліла Гуса жыўцом, дый цяпер яшчэ гневаецца на яго!

У Сойме.

Камісія Сойму проці новага прэсавага дэкрэту.

6-га ліпня юрыдычная камісія Сойму разглядала абодва ўрадавыя прэсавыя дэкрэты з 10 га мая 1927 г.

Дакладчык **п. Лібэрман** (ППС) запрапанаваў зараз-жа разглядзець толькі адзін з дэкрэтаў — той, які ўводзіць павялічаныя кары за „распаўсюджаньне фальшывых вестак“ аб дзеяльнасьці ўраду дый аб „зьняважаньні“ розных афіцыяльных і прыватных асобаў. Дакладчык выясьніў, што гэты твор заканадаўчай думкі ўраду настолькі прасякнуты паліцэйскім духам, адзначаецца такой недарэчнай жорсткасьцяй павялічаных караў (навет у прыраўнаньні да былых прэсавых скарпіёнаў у пахаваных жандармскіх манархіях!), што—зусім не адпавядае ані патрэбам дзяржавы, ані патрэбам грамадзянства. Існуючыя законы (царскія ды кайзэраўскія!) і бяз гэтага дэкрэту даволі жорсткія, каб іх яшчэ „паляпшаць“... У дадатак дэкрэт дрэнна напісаны: адзін прэсавы дэкрэт пярэчыць другому, дык выйдзе з іх толькі блутаніна...

Асабліва скрытыкаваў дакладчык артыкулы дэкрэту аб ахове асобы Прэзыдэнта, якія па сутнасьці робяць „праступнай“ наагул усялякую крытыку дзеяльнасьці Прэзыдэнта,—навет палітычна-грамадзкую. З увагі на ўсё гэтае дакладчык запрапанаваў гэты дэкрэт, як непатрэбны, шкодны і няўдалы,—**скасаваць.**

П. Зомэрштэйн (Жыдоўскі Клюб) востра крытыкуе дэкрэт за забарону шырэньня ня толькі „фальшывых вестак“, але і „перакручаных“... Бо-ж кожную вестку можна, прычапіўшыся добра, прызнаць перакручанай... Далей аратар выступае проці залішней „аховы“ ў дэкрэце паноў урадоўцаў — навет у галіне іх службовай дзеяльнасьці. Ня менш востра пратэстуе пасол проці дэкрэтных пастановаў аб так званых „карных загадах“, якія даюць права суду рабіць прысуды **ў адсутнасьці абвінавачанага**, ня выслухаўшы яго тлумачэньняў...

Вызваленец **п. Лыпацэвіч** згаджаецца з дакладчыкам, што арт. 4—аб залішней „ахове“ чэсьці і павагі Прэзыдэнта — зрэдагаваны недарэчна...

Эндэк **М. Сэйда** — з пункту гледжаньня... будучага эндэцкага ўраду! — вітаў-бы жорсткасьць добрага прэсавага дэкрэту, але гэты лічыць няўдалым...

Пасьля дыскусіі ўсе **прысутныя 22 сябры камісіі аднагалосна** пастанавілі запрапанаваць Сойму — **скасаваць дэкрэт.** Сойм на найбліжэйшым паседжаньні займецца аканчальным лёсам дэкрэту.

У чацьвер камісія мела прыступіць да разгляду другога дэкрэту, які рэгулюе наагул усё жыцьцё прэсы ў Польшчы. Ці Сойм не баіцца неяк — ураду?!...

Сойм сам распачаў апрацоўваць закон аб прэсе.

Соймавая юрыдычная камісія распачала працу над праектам закону, які мае рэгуляваць жыцьцё прэсы,—замест адкінутага ўрадавага дэкрэту.

Камісія аб выбарным праве вайсковых.

На злучаным паседжаньні камісіяў вайсковай і канстытуцыйнай Сойму аднагалосна прыняты ў трох чытаньнях праекты дадатковых законаў аб правох і абавязках афіцэраў і жаўнераў арміі. Паводле законапраектаў, усе вайсковыя — як афіцэры, таксама і жаўнеры—маюць права быць выбіранымі ў Сойм і Сэнат, але ня маюць права самі выбіраць **у законадаўчыя палаты.** Ні афіцэры, ні жаўнеры ня маюць права наагул прымаць **ніякага ўчасьця ў выбарах у самаўрады** — ані выбіраць, ані быць выбранымі.

Ці ўжо няма страху перад „батам“?!

Як ведама, урад—проці таго, каб Сойм працаваў над новым законам аб самаўрадах. Але Сойм усьцяж працуе...

Дык вось, каб пастрашыць паслоў, „бутэрбродная“ прэса пусьціла чуткі, што вось заўтра (у тую пятніцу) мае прыехаць у Сойм сам маршалак Пілсудскі — „з батам“ дый з тэй самай „паперкай“ у кішані, якая яшчэ нядаўна так „магічна“ (—як каса ў руках сьмерці—) дзеяла на паноў паслоў (—бо ў „паперцы“ быццам быў дэкрэт п. Прэзыдэнта аб роспуску Сойму)! Тады паны паслы йшлі на ўсялякія рэчы, каб толькі ўтрымацца „пры жыцьці“...

Як апавядае „Роботнік“, у Сойм—у часе дакладу п. Патка аб гэным законе—панаехала шмат розных „уладаў бясьпечнасьці“, папросту—вышэйшай паліцыі, з міністрамі, з „віцамі“ і бяз „віцаў“... Пэўна ж палова паслоў дрыжэла, як на страшным судзе... Але марш. Пілсудскі ня прыехаў... „Роботнік“ тлумачыць гэта тым, што цяпер паслы не баяцца больш — ані маршалкоўскага „бата“, ані — разгону Сойму... Быццам прайшлі ўжо часы страху... У канцы газэты дзівяцца, чаму гэта ў Польшчы, калі прыяжджае ў парлямант „парлямантарны“ прэм'ер, дый яшчэ — тварэц польскіх легіёнаў, дык заўсёды—з такой „паліцэйскай помпай“, з камісарам ураду, яго заступнікам і т. п.

Праект зьмены парляманцкага выбарнага закону

7-га ліпня падкамісія канстытуцыйнай камісіі разглядала ізноў перароблены праект п. Попеля аб зьмене выбарнага закону да Сойму і Сэнату. На паседжаньне зьявіліся толькі прадстаўнікі правіцы, Пяста, „Работнікаў-Нацыяналістаў“, Жыдоўскага Кола і буржуазных украінскіх групаў. Прадстаўнікі ППС, Вызваленьня, рэшта меншасьцяў і навет польскія „сельсаюзьнікі“ пілсудчыкі не зьявіліся. Гэтым было сцьверджана сарваньне „паразуменьня“ польскіх партыяў у справе рэформы выбарнага закону, на якое так спадзяваліся эндэкі й пястоўцы... Аднак-жа гэта зусім ня спыніла „працы“ падкамісіі. Яна пачала галасаваць новы „лепшы“ праект п. Попеля, які і быў прыняты „аднагалосна“ польскімі правіцай і цэнтрам.

Паводле новага праекту, у Сойме мае быць 412 паслоў — на 32 менш, чым цяпер, ды коштам нацыянальных меншасьцяў... Сэнатараў мае быць толькі 103. Рэшта артыкулаў праекту, ведамага ўжо нашым чытачом, прынята бяз зьменаў.

12-га ліпня мае адбыцца паседжаньне поўнай канстытуцыйнай камісіі, на якім яе старшыня п. Гломбіньскі зрэфэруе новы праект. Пэўне-ж такая ж большасьць галасоў, створаная для арганізаванага пагвалчэньня Канстытуцыі і правоў меншасьцяў, „загарантаваных“ саюзьнікамі, — знойдзецца і там...

„Кваліфікацыі“ для вучыцялёў пачатковых школ на „Крэсах“.

1-га жніўня канчаецца тэрмін, да якога некваліфікаваныя вучыцялі пачатковых школ у Польшчы павінны былі здаць вымаганыя ўрадам экзамены. Дзеля таго, што маса вучыцялёў, панабіраных, асабліва для „крэсаў“, папросту з вуліцы (абы паляк!), экзаменаў не здала, асьветная камісія Сойму прыняла пастанову аб адкладзе тэрміну экзаменаў для Польшчы да 1929 г., а для „Крэсаў“ да 1930 г.

Сэнсацыйная заява францускай газэты.

У аднэй з паважных нямецкіх газэт — (органе партыі самога Штрэзэмана!) зьмешчаны артыкул, які вельмі востра трэбуе ад Францыі ліквідацыі акупацыі нямецкай зямлі, бо акупацыя яўна нарушае трактаты паразуменьня між абыдвума краямі. Пры гэтым газэта выразна кажа, што за скасаваньне бяспраўнай цяпер акупацыі **Нямеччына ня будзе плаціць ніякай кампэнсацыяй на Усходзе,** чаго быццам трэбуе Пуанкарэ... Гэта значыць, што акупацыя павінна быць скасавана бяз прызнаньня Нямеччынай „польскага калідору“, ды наагул — сучасных граніцаў Польшчы...

Француская прэса абурана гэтым „узнаўленьнем прапаганды перагляду польска-нямецкіх граніцаў“... Але вось адна з парыжскіх газэт, „Эвр“, наагул прыхільная больш да Нямеччыны, чым да Польшчы, заяўляе, што **для Францыі прыязьнь з Нямеччынай — значна важней, чым з Польшчай.** Дык хутчэй трэба скасаваць „польскі калідор“ (Гданскі), чым дапусьціць злучэньне Нямеччыны з Аўстрыяй...

Палітычная хроніка.

У Польшчы.

Якую пазыку далі Польшчы.

Замест праектаванай вялікшай доўгатэрміновай пазыкі—у ліку 60-70 мільён. даляраў, якая адложана на неазначаны час, банкіры далі Польскаму Банку толькі 15 мільёнаў, як „валютны запас“—дзеля забясьпечаньня злотага ад пагражаючага яму краху. Дый датаго-ж гэтая пазыка—кароткасрочная, толькі на паўгоду. Гэткім чынам пазыка толькі ў пэўнай меры страхуе польскую валюту ад спадку, але па-за гэтым не дае нічога для разьвіцьця гаспадарчага жыцьця краю.

Вось на чым скончыліся ўсе даўгія гутаркі аб вялікай пазыцы для ўраду марш. Пілсудскага... З гэтай пазыкі ясна, наскольки паважнай была ўжо пагроза для курсу польскага злотага...

Дарагоўля ў Варшаве.

Урадавая ўстанова для аблічаваньня коштаў утрыманьня сцьвярдзіла, што Варшава ёсьць найдаражэйшае места ў-ва ўсей Польшчы. Калі прыняць даваенныя кошты утрыманьня за 100, дык цяпер у Варшаве тыя-ж патрэбныя для жыцьця рэчы каштуюць 250. Гэта значыць, што ў Варшаве свой уласны польскі ўрад стварыў жыцьцё даражэйшым **у паўтраця раза!**

А яшчэ нядаўна „Роботнік“ аблічыў, што работніцкія заробкі цяпер у Польшчы значна ніжэйшыя, чым перадваенныя...

„Вось тут і жыві“, як прыпяваў калісьці Купала.

Разумеюць добра, калі датычыць іх!

Эндэцкі „Кур. Варш.“ зьмяшчае тэлеграму свайго пражскага карэспандэнта аб тым, што чэхаславацкі ўрад афіцыяльна абяцаў назначыць у Цешынскім окрузе, дзе ёсьць польская меншасьць, школьнага інспэктара паляка.

Газэта польскіх готэнтотаў дадае: „гэта-ж першы крок, за якім маюць наступіць далейшыя ў кірунку здаваленьня патрэбаў польскай меншасьці, што робіць магчымай ляяльнасьць гэтай меншасьці адносна да Чэхаславацкай Рэспублікі, а таксама — збліжэньне між абедзьвюма дзяржавамі“...

Для сябе гэтыя готэнтоты ставяць ляяльнасьць польскай меншасьці ў Чэхаславакіі ў залежнасьць ад здаваленьня яе патрэбаў, правоў і інтарэсаў, навет і ня думаючы дарма аддаваць гэтую ляяльнасьць дзеля пекных воч Найясьнейшай Чэхаславацкай Рэспублікі... А ў сябе, для „сваіх“ меншасьцяў, гэтыя готэнтоты вымагаюць, каб меншасьці толькі й жылі польскімі „дзяржаўнымі трыумфамі“ ды цалавалі панскую руку „прыроджаных валадароў“.

Кангрэс „Пяста“ ў Пазнані.

8 ліпня распачаўся ў Пазнані агульна-польскі кангрэс партыі Пяста.

Палітычны даклад зрабіў п. Вітас, які азначыў адносіны партыі да ўраду, як „крытычныя“, прычым клюб пястоўцаў падтрымлівае ўсе ўрадавыя пачынаньні, калі яны—карысны для дзяржавы...

Пасьля дакладаў іншых павадыроў прыняты рад рэзалюцыяў.

Рэзалюцыя ў справе замежнай палітыкі Польшчы трэбуе, каб яна была абаперта на справядлівасьці і непахільнасьці трактатаў (можа таксама так-зван. і „Дадатковага Трактату 28 чэрвеня 1919 г., гарантуючага правы меншасьцяў у Польшчы, які дагэтуль яшчэ неяк „не ўвайшоў у сілу“, ня гледзячы на падпісы саюзных дзяржаў і Польшчы)?!. На справядлівасьці,—зразумела,—для Польшчы! Аб справядлівасьці ў унутранай палітыцы „Пяст“ рэзалюцыі не злажыў... Замест гэтага кангрэс прыняў рэзалюцыю аб зьмене парляманцкага выбарнага закону — у напрамку які... нарушае, як „непахільнасьць трактату“, што гарантуе правы меншасьцяў, так і тую-ж справядлівасьць адносна да іх...

Пасьля адна па аднэй прыняты рэзалюцыі: аб „аздараўленьні польскага парлямантарызму“, ці, прасьцей: аб далейшым абмяжаваньні правоў парляманту і дэмакратыі ў Польшчы; аб выражэньні ўдзячнасьці старшыні Сойму п. Ратаю — за... „абарону дэмакратыі і парлямантарызма ў Польшчы“, ды іншыя.

Справа генарала Жымерскага.

У варшаўскім ваенным судзе разглядаецца скандальная справа ген. Жымерскага, якога вінаваціць у цэлым радзе надужыцьцяў ды хабароў пры пастаўках для арміі. Сьведкі рысуюць запраўды-ж агідны абраз парадкаў, якія завёў ген. Жымерскі ў зносінах з пастаўшчыкамі.

Польскія лятуны звольнены з Менску.

Нядаўна 2 польскія лятуны, афіцэры польскай арміі, спусьціліся ў Менску, у поўным перакананьні, што прыляцелі ў... Вільню! Зразумела, няўдалыя лятуны былі зараз-жа інтэрнаваны ваеннай уладай. Цяпер польскі ўрад атрымаў паведамленьне, што яны звольнены.

Палітычны хаос у Францыі.

(Пісьмо з Парыжа.)

Ня гледзячы на бясспрэчныя заслугі коаліцыйнага ўраду п. Пуанкарэ ў галіне ўрэгуляваньня францускіх фінансаў, ураду яе ўсьцяж пагражае недаверые палаты і ўпадак.

Трэба ведаць, што свайго ворага, Пуанкарэ, запрасілі да ўлады, каб ратаваць край ад банкруцтва,—самі радыкалы, якія мелі ды маюць значную большасьць у абедзьвюх палатах... Запрасілі дзеля таго, што—збанкрутавалі самі. Дык стварылася дзіўнае палажэньне: п. Пуанкарэ з яго міністрамі-нацыяналістамі трымаецца толькі сваей „маральна-тэхнічнай вагой“, як непараўнаны спэцыяліст, працаўнік, арганізатар, датаго-ж з вялізарнай папулярнасьцяй у краі, але сам Пуанкарэ і яго бліжэйшыя памочнікі-міністры ня маюць **палітычнай апоры** ў большасьці парляманту. Дык, пакуль урад Пуанкарэ працуе і робіць свае бліскучыя фінансавыя пасьпехі, усё ідзе добра, і палаты дзякуюць яму. Але—як толькі Пуанкарэ пачне зачапляць „палітыку“, дый яшчэ—унутраную, датыкацца партыйнага жыцьця краю,—зараз-жа сярод партыяў пачынаюцца спрэчкі ды сваркі, якія могуць, не шкадуючы добрага „спэца“, зваліць яго ўрад у адзін пекны дзень!

Падаю некалькі яркіх цыфраў — дзеля прыраўнаньня дзьвюх фінансавых гаспадарак: папярэдніх (радыкальна-буржуазнага з часовым падтрыманьнем сацыялістаў) і цяперашняга (—коаліцыйна-буржуазнага з перавагай правіцы) ўрадаў.

Якраз у канцы ліпня скончыцца год, як працуе ўрад Пуанкарэ. Каб падмацаваць яго хістаючуюся пазіцыю, адзін з міністраў пана Пуанкарэ, яго партыйны прыяцель п. Тардье, у публічнай прамове падлічыў усе фінансавыя пасьпехі ўраду за год.

Пуанкарэ прыняў скарб Францыі, калі ў ім было толькі каля 1 мільёна франкаў гатоўкі... Гэта-ж—пры тых вялізарных сплатах заграничных і ўнутраных даўгоў, якія павінна была рабіць Францыя, азначала ня-больш-няменш, як—поўнае дзяржаўнае банкруцтва!.. Цяпер зусім зразумела, чаму паны радыкалы, атрымаўшыя такую бліскучую перамогу на выбарах, маючы ў сваіх руках абедзьве ўсемагутныя палаты Францыі, пасьля бясслаўнай гаспадаркі ў краі, далі самі амаль ня дыктатарскую ўладу свайму палітычнаму ворагу, павадыру францускага ваяўнічага нацыяналізму і мілітарызму — пану Пуанкарэ...

Гэтым актам палітычнага самагубства парляманцкай большасьці францускі парлямантарызм расьпісаўся ў сваім бункруцтве...

За год працы—пры поўнай пакорнасьці большасьці парляманту павадырам .. ягонае меншасьці!—Пуанкарэ зрабіў тое, што цяпер у касах францускага скарбу ляжыць запас у ліку 11 мільярдаў з лішкам франкаў...

У ліпні 1926 г. францускі скарб быў „пад гільятынай пазыковых сплатаў“ кароткатэрміновых, забойчых для скарбу“, пазык банкрута“... Цяпер Францыя ня мае зусім каротка-срочных даўгоў: усе пазыкі перапісаны на даўгія тэрміны.—Дзеля таго ў 1927 г.—заместа 8 мільярдаў франкаў сплат і працэнтаў—трэба плаціць толькі 1 мільярд; у 1928—замест 8 мільярд.—толькі 3—і т. д... Апрача таго, за 10 месяцаў працы Пуанкарэ Францыя сплаціла 6 мільярд. заграничнага доўгу... Апрача таго, францускі скарб мае ў с у распараджэньні на 25 мільярдаў фр. заграничнай валюты. А ў ліпні 1926 г. на гэтым мейсцы было—0...

Зразумела, што—побач з гэткай папраўкай дзяржаўных фінансаў—папраўіўся значна і курс розных дзяржаўных і прыватных грашовых папераў. Папраўка фінансаў дала магчымасьць ураду падвысіць амаль ня ў 3 разы (так казаў, прынамся, мін. Тардье...) пэнсіі дзяржаўным урадоўцам, якія з прычыны зьніжэньня курсу франка прост галадаюць, ды значна павялічыць асыгноўкі на ўтрыманьне пэнсіянераў, інвалідаў і г. д. А гэта, зразумела, яшчэ больш падняло аўтарытэт і папулярнасьць п. Пункарэ ў краі.

І вось, францускі парлямант так цяпер абураны ды раззлаваны, што гатоў забыць усе гэтыя заслугі ўраду і даць яму адстаўку.

Што-ж сталася?

З аднаго боку клапотаў ураду нарабіў ведамы скандаліст п. Додэ з сваімі „каралеўскімі малайцамі“, а з другога, ну,—ці-ж трэба казаць? — Ясна: камуністы... Дык адна палова парляманту лае ўрад за яго недарэчную, нелягічную ды нэрвовую палітыку адносна да манархістаў, другая—да камуністаў.

Справа ў тым, што — пасьля скандальнай „уцечкі“ п. Додэ з парыжскага вастрогу—урад, ратуючыся ад насьмешкаў усяго краю, захацеў „адыграцца“ на тых, каго здолеў схапіць: бяспраўна быў арыштаваны рэдактар газэты Додэ „Аксіон Франсэз“, дый яшче—бедная тэлефаністка, якую пракурор падазравае ў „змове“ з Додэ! Тэлефаністка мае 4 месячнае дзіця, ды разам з ім сядзіць у турме... Гэтага францускія „рыцары“ не маглі зьнясьці. Тым больш, што рэдактар і гэтая маладая матка былі пасаджаны ў супольную камэру — з звычайнымі ўгалоўнымі праступнікамі... Гэта выклікала страшэннае абурэньне ў францускім грамадзянстве. У парляманьце быў пададзены рад інтэрпэляцыяў. Вось, адказываючы на гэтыя інтэрпэляцыі, урад і можа спаткнуцца ды зламаць сабе нагу.

Хістлявая тактыка ўраду адносна да камуністаў таксама абурае правую, ці наагул—буржуазную большасьць парляманту. Ведаючы сілу камуністаў, якіх тактычна падтрымліваюць ад выпадку да выпадку сацыялісты, урад баіцца прымаць проці іх рашучыя меры, тым больш, што буржуазія трэбуе мераў, на якія не дае ўраду права канстытуцыя краю...

Дык урад круціцца паміж дзьвюма тактыкамі, ня ведаючы, на якой спыніцца. Даецца ўзнакі і мяшаны „коаліцыйны“ — склад ураду, добры ў тэхнічных, як фінансавая, справах, але—забойчы ў справах палітычных. Міністар справядлівасьці публічна гразіў, што „заарыштуе камуністычных павадыроў, як толькі яны прыедуць з францускіх калёніяў, дзе вядуць проці-дзяржаўную прапаганду“... Але вось ободва павадыры прыехалі ў Парыж, гавораць публічна прамовы, а міністар справядлівасьці ўсьцяж „шукае“ іх праз паліцыю... Ведама, бяз згоды парляманту ўрад ня мае права іх арыштаваць. А парлямант — то сяньня выдае, то заўтра касуе сваю пастанову, ды звальняе ізноў з вастрогу паслоў.—Радыкальны цэнтр, перакідаючыся то ўлева, то ўправа, галасуе то з правіцай Пуанкарэ, то з лявіцай Блюма (сацыялісты) і Кашэна (камун.)...

Гэткім чынам, стварылася палажэньне, якое можа з прычыны нейкага дробнага выпадку пры галасаваньні выклікаць упадак габінэту Пуанкарэ.

Кандратовіч.

Парыж, 7. VII. 27.

Заграніцай.

Працэс польскіх шпіёнаў у Літве.

27 чэрвеня ваенны суд у Коўні разглядаў справу 7 палякаў і літоўцаў, абвінавачаных у шпіёнстве на карысьць Польшчы. Суд прызнаў віноўнымі ды прысудзіў—трох на расстрэл, аднаго на 15 гадоў катаргі, адну польку Макоўскую—на 4 гады цяжкай турмы; 2—апраўдаў. Прысуджаныя на сьмерць зьвярнуліся да прэзыдэнта за міласьцяй, але той замяніў кару сьмерці на 15 і 20 гадоў катаргі толькі двум засуджаным — з літоўскімі прозьвішчамі, але паляка Макоўскага паслаў на расстрэл.

Няма Коўны—ёсьць Каўнас.

Літоўская цэнзура загадала, каб уся прэса ўжывала выключна літоўскі назоў сталіцы Літвы—Каўнас, а за старую „Коўну“ пагражае карамі...

Англійскі штабавік у Рызе.

У Рыгу прыехаў высланец англійскага генаральнага штабу маёр Рэзьбіт, які зрабіў візыту латвійскаму ваеннаму міністру й раду вышэйшых афіцэраў арміі.

„Мірная праца“ англійцаў на граніцах ССРР, відаць, ня спыняецца!

Англійскія інтрыгі ў Пэрсіі і Афганістане.

Як ведама, Англія спадзяецца выбуху вялізарнага паўстанчага руху ў Індыі, у выкліканьні якога вінаваціць (—ведама-ж!) бальшавікоў. Дык англійскі ўрад за ўсялякую цану хоча згары зрабіць немагчымай беспасярэднюю дапамогу індыйскім паўстанцам з боку ССРР. А дзеля таго Англія не шкадуе грошаў, каб падкупіць валадароў тых краёў, што ляжаць паміж сярэдня-азіяцкімі валадзеньнямі ССРР і англійскімі калёніямі ў Азіі,—каб яны выракліся ўсякай сувязі з радавым урадам і, наадварот, служылі-бы інтарэсам англійскага панаваньня ў Азіі.

Сколькі ўжо разоў —і да вайны, і асабліва пасьля—расейскія ўплывы бароліся з англійскімі ў Пэрсіі і Афганістане—з пераменным шчасьцем! Тое-ж і цяпер. Толькі-што, асабліва пасьля англійскіх няўдач у Кітаі, Пэрсія і Афганістан зусім перайшлі пад уплыў Масквы. Але вось бачым ізноў часовы паварот „шчасьця“ на англійскі бок. Пэрскі ўрад пачаў круціць, падтрымліваючы нейкі „белы рух“ у краі; значныя перашкоды мірнаму супрацоўніцтву з ССРР пачаў стаўляць і афганскі ўрад.

Радавы ўрад заявіў рашучы пратэст — як у Тэгэране, тактама і ў Кабулі.

Прыперлі да сьцяны.

Канфэрэнцыя ў справе „разбраеньня на моры“ яшчэ цягнецца ў Жэнэве, пагражаючы на кожным пытаньні сарвацца, дый усё—з прычыны англійцаў.—Як ведама, Вашынгтонская канфэрэнцыя трох марскіх дзяржаваў пастанавіла, каб флёты Англіі і Амэрыкі былі роўныя, а флёт Японіі быў на 2 пятых часткі меншы. Англія згадзілася тады, дый згаджаецца нібы то й цяпер. Але, як толькі канфэрэнцыя падыходзіць да выкананьня гэтага на дзеле, дык зараз-жа Англія пачынае круціць ды адцягіваць, пазываючыся то на „асаблівую будову („сваей“) сусьветна марской дзяржавы“..., то яшчэ на штось іншае. Калі, напрыклад, канфэрэнцыя пачала разглядаць лічбы крэйсэраў, дык аказалася, што Англія мае вялікшых крэйсэраў 24, а меншых—68, а Амэрыка—толькі 18 аднаго і 40 другога тыпу. Тады амэрыканская дэлегацыя слушна патрэбавала, каб Англія — паводле прапорцыі 5:5:3 — або „зрэдукавала“ лічбу сваіх крэйсэраў да амэрыканскай, або дала час Амэрыцы пабудаваць яшчэ 34 крэйсэры, ня будуючы крэйсэраў сама... Англійская дэлегацыя аж ашалела ад гэткай прапазіцыі. Запраўды-ж, кожнаму ясна, што, калі Амэрыка збудуе сабе ў працягу якіх 3 гадоў 34 крэйсэры найнавейшага тыпу, дык за гэты час усе англійскія старыя караблі будуць мець можа палову іх сучаснай вартасьці й сілы. Дык трэба знайсьці нейкі іншы кампраміс

Вось у шуканьні гэтага кампрамісу — галоўная задача канфэрэнцыі, на якой яна й можа сарвацца... Дэлегацыі, апрача афіцыяльных паседжаньняў, робяць прыватныя нарады, дзе спрэчкі англійцаў з амэрыканцамі разьбіраюць, як судзьдзі, японскія дэлегаты, але неяк дагэтуль яшчэ да паразуменьня далёка...

Вэрсальскі Трактат трашчыць.

Як ведама, арт. 179 Вэрсальскага Трактату забараняе Нямеччыне высылаць якія-небудзь ваенныя місіі ў замежныя дзяржавы. Але вось, нядаўна нямецкі ўрад—на прапазіцыю англійскага—прымаў учасьце — праз сваіх ваенных спэцыялістаў — у разглядзе канфлікту між Альбаніяй і Югаславіяй. А цяпер француская прэса ізноў страшэнна абурана тым, што англійскі ўрад афіцыяльна запрасіў прадстаўнікоў нямецкага ваеннага міністэрства на вялікія манэўры англійскага паветранага флёту... Сам Чэмбэрлен на францускі пратэст папросту заявіў, што—па яго думцы—Нямеччына мае поўную свабоду высылаць сваіх ваенных наглядчыкаў заграніцу...

З гэтага ясна, што слаўны Вэрсальскі Трактат, якога Францыя ня хоча „перабудаваць“, папросту трухлее ды разваліваецца паволі сам сабой...

Справа злучэньня Аўстрыі з Нямеччынай.

Ідэя злучэньня Аўстрыі з Нямеччынай робіць вялікія пасьпехі ў аўстрыйскім грамадзянстве. Дагэтуль, аднак-жа, існавалі значныя партыі, якія праціўіліся гэтаму злучэньню. Іх органы пісалі, што трэба баяцца прускага цэнтралізму, які — у спадчыне па Гогэнцольлернах — пераняпі нямецкія дэмакраты й сацыялісты... А вось цяпер стаяўшая на чале гэтай апазіцыі аўстрыйская „хрысьціянска-сацыялістычная“ партыя — на старонках свайго вельмі ўплывовага органу „Рэйхспост“ (Дзяржаўная Пошта)—зьмясьціла вялікі артыкул, які сьцьвярджае важнасьць і палючую патрэбу для Аўстрыі гэтага злучэньня з Нямеччынай. Газэта ставіць толькі варункам—прызнаньне Аўстрыі яе дзяржаўнай аўтаноміі ў складзе Нямецкай Фэдэрацыйнай Рэспублікі... Перамога ідэі злучэньня—поўная.

Вялікае значэньне таго факту, што ўсе бяз вынятку аўстрыяцкія партыі прызналі карыснасьць і канешнасьць так-званага „аншлюсу“ (далучэньня да Нямеччыны), добра адчулі францускія палітыкі. Францускі пасол у Вене зараз-жа паехаў у Парыж, каб парадзіцца з сваім урадам, што рабіць... Француская прэса—навет германафільская — таксама забіла трывогу, даводзячы, што акупацыя Надрэніі французамі ня здолее перашкодзіць павольнаму, але няўхільнаму й непераможнаму працэсу злучэньня дзьвюх нямецкіх краін, калі гэтага злучэньня жадае і трэбуе народ абедзьвюх краін... Газэты заклікаюць францускі ўрад, каб хутка паразумеўся з Італіяй і Малай Антантай, каб за ўсялякую цану перашкодзіць гэтаму працэсу злучэньня, які страшэнна ўсіліць Нямеччыну.

Правакацыйныя манэўры італьянскай арміі на францускай граніцы.

Француская прэса з абурэньнем падае сэнсацыйныя выпадкі гаспадараваньня італьянскіх ваенных уладаў на францускай падгранічнай тэрыторыі. Так, напрыклад, італьянскі афіцэр у часе стралянiны на манэўрах зьявіўся ў дом на францускай зямлі, дзе жыла сям'я з 10 асоб, і пад пагрозай тасаваньня сілы загадаў ёй высяліцца на час стралянiны з дому ў горы, дзе яна і прасядзела аж 14 гадзін...

З прычыны правакацыйных здарэньняў у часе італьянскіх манэўраў на францускай граніцы францускі пасол у Рыме заявіў італьянскаму ўраду рашучы пратэст, дадаўшы, што францускі ўрад падасьць італьянскаму рахунак за страты, учыненыя прыгранічнаму францускаму насяленьню...

Рэформа выбарнага права ў Францыі.

Францускі парлямант, разглядаючы новы праект рэформы выбарнага закону, прыняў першы яго артыкул, які—замест галасаваньня па сьпіскам (з прапарцыянальным падзелам некалькіх мандатаў у акругах) — уводзе адно-мандатныя акругі—з галасаваньнем на асобы кандыдатаў.

Дзень нацыянальнага сьвята ў Нямеччыне.

Дзяржаўная Рада большасьцю 42 галасоў проці 25 прыняла прапазіцыю прускага (напалову сацыялістычнага) ураду, каб абвясьціць дзень 11 жніўня (абвяшчэньне рэспубліканскай Вэймарскай Канстытуцыі)—нацыянальным сьвятам Нямецкай Рэспублікі.

„Палітычная перабудова настрояў“ на Балканах.

Пагроза італьянскага націску ды захватаў на Балканах пачынае тварыць запраўдныя цуды сярод балканскіх дзяржаваў, варожыя адносіны якіх паміж сабою даўно ўвайшлі ў прыказку. Балканскія народы — пад італьянскай пагрозай—пачынаюць згаварывацца, нацыянальныя спрэчкі між імі адыходзяць на другі плян. Ставіцца на чаргу дня справа Балканскага Блёку Дзяржаў з лёзунгам: „Балканы для балканскіх народаў“... Навет такія сьмяротныя ворагі, як сэрбы і баўгары, пачалі ня толькі гадзіцца, але ходзяць чуткі навет аб нейкіх плянах аб'яднаньня іх у адну дзяржаву... Навет Грэцыя, якой Англія ўсьцяж цкуе Югаславію, як нядаўна цкавала, выклікаўшы забойчую для Грэцыі вайну, Турцыя, — і тая заяўляе ў прамовах сваіх палітыкаў аб канешнасьці—перад агульнай небясьпекай — паразумецца з Югаславіяй. Як ведама, апошні канфлікт між імі, няўдала раздзьмуханы Англіяй, датычыў спрэчкі аб порт у Салоніках, які аддалы Грэцыі саюзьнікамі, але Югаславіі дадзена права вольнага карыстаньня гэтым портам—з „калідорам“ да яго.

Да жанчын.

У чым застаноўка?

Сучасныя падзеі ў сьвеце ўцягнулі ўсіх у свой рух. Кожны чалавек выяўляе сваё зацікаўленьне, або ўчасьце ў гэтым руху. І няма той краіны, гдзе-б ува ўсім гэтым адраджэнскім руху ня прыймала ўчасьця і кабета. Яна ўжо абудзілася з таго сну, у каторым яе трымаў столькі вякоў індывідуалістычны лад, яна зразумела, што назначэньне яе ня толькі быць лялькаю для сваіх мужоў—у людзей інтэлігентных і багатых і бязмоўнаю авечкаю, ведаючаю адно сваю бязупынную працу—у вясковым жыцьці. Яна зразумела, што ня толькі маткаю для раджэньня дзяцей, нейкаю „кіндэрмашынаю“ мусіць яна быць, але яе абавязак і даць кірунак у жыцьці гэтых дзяцей, парупіцца аб іх лепшай долі, а гэта яна зможа зрабіць, калі сама добра зразумее і будзе прыймаць учасьце ўва ўсім жыцьцёвым руху, будзе знаць, што патрэбна рабіць, а што не. Яна зразумела, што і яна чалавек і можа парупіцца аб палепшаньні дабрабыту нароўні з мужчынамі, а то і лепш за яго. Як сябра свайго краю, мусіць дбаць аб яго долі, палітычным і культуральным жыцьці. Прайшла пара, калі жанчына лічылася раскошным дадаткам у жыцьці мужчыны і цанілася заўсёды з пункту гледжаньня нярухлівасьці яе кшталтаў, жаночасьці, паслушэнства, саромлівасьці і клопатаў аб сваім „адзіным і добраверным“. І калі ў жанчыны—грамадзкага дзеяча, гэных „дабрадзействаў“ не хапала—найвышэйшы суд, грамадзкі суд даваў такі прысуд: яна ня цікавая, як жанчына, ёй не хапае жаночасьці і г. д. Такою меркаю мерылася жанчына з так-званага „вышэйшага сьвету“. У жыцьці-ж работнікаў і сялян да яе адносіліся з недаглядам і з пагардаю: „гэта не тваё дзела, схавай свой бабскі розум, табе ў карыце замешана, знай сваю кухаю“, — гэтакія адказы сыпаліся на яе галаву, куды толькі ні ткнулася яна да спраў, недатычаных „кухні“. І была яна дзеля гэтага найцямнейшаю з усяго роду чалавечага; вучэньне для яе было зачынена, як ня праўна, то прынцыпова. Ці трэба кабету шмат вучыць, умее расьпісацца, прачытаць і хопіць, каб зварыць абед, ды з дзяцьмі нянчыцца. Гэта былі агульныя мысьлі.

Але-ж розныя абставіны жыцьцёвыя і пераважна сусьветная вайна, вымагалі і ад яе, для каторай абмежавана было поле дзеяльнасьці, больш інтэнсыўнай працы за роднай страхой. Прыходзілася ісьці на заработкі, каб падтрымліваць, а ў частых выпадках і ўтрымліваць сем'і. Маральнае-ж палажэньне яе не зьмянялася, заўсёды яна стаяла ніжэй за мужчыну, хоць нароўні з ім зараблялa на патрэбы сям'і.

Паволі зразумелі, што і жанчына можа выпаўняць тую працу, да якой забаранялася ёй ткнуць нос, што яна можа таксама працаваць, ня толькі забаўляць сваіх мужоў, прыйшоўшых з працы — сталі цаніць яе чалавечыя дабрадзействы, прадукцыйнасьць яе творчай здольнасьці, самастойнасьць і адвагу. Але-ж гэны падыход да ацэнкі кабеты яшчэ зьяўляецца новым; пануе ён адно паміж больш сьвядомых і радыкальных людзей. Агул адносіўся яшчэ пастарому. Гэта старая ацэнка ўкаранілася глыбока і перадаецца людзям, што самі думаць ня могуць і баяцца, а робяць так, „як усе“. Дагэтуль пануюць тыя „дзьве праўды“, як казала некалі А. Калантай: Адна ў тэорыі, на паперы і ў думках, — другая ў запраўдным жыцьці, у адносінах і розных кірунках. Для жанчын—адна, для мушчын—другая.

Але-ж палепшаньне нашага жыцьця, толькі тагды можа настаць, калі ўсе актыўна, у той ці іншы спосаб будуць да яго адносіцца. Толькі тагды, калі і жанчыны нароўні з мужчынаю, супольнымі сіламі будуць змагацца за сваю будучыню. Лад індывідуалістычны ў кожным краю ня хоча выпусьціць яе з гэтага палажэньня лялькі, не дае ёй навет правоў. Так у Францыі хочуць пазбавіць жанчыну правоў голасу ў парляманьце (цывілізацыя ідзе ня ўперад, а назад!).

Ня гледзячы на ўсё, павінна кабета энэргічней дабівацца сваіх чалавечых правоў, павінна кожная зразумець неабходнасьць яе прысутнасьці ўва ўсіх грамадзкіх арганізацыях і ўсіленаю, энэргічнаю працаю змагчы ўсе гэтыя перашкоды. Яна павінна дабіцца, каб ня толькі на паперы яе лічылі „роўнаю“, а ў сапраўднасьці. Калі прыдзе бывала, прасіць працы, ёй казалі: „кабета павінна, ісьці замуж і глядзець мужа (як гэта глядзець, каб ня ўпаў і не разьбіўся), а ня шукаць працы“, або яшчэ інакай, прапануючы ёй стацца каханкай і „апякункай“, як далікатна прапануюць начальнікі ў адказ на просьбу працы. Што-ж яна павінна рабіць — з голаду ні ўміраць — і, прадае за грошы сябе, свае сьвятое пачуцьцё. Толькі тагды, калі і мы самі будзем прыймаць учасьце ўва ўсіх кіруючых арганізацыях — гэтая адвечная несправядлівасьць можа быць зьліквідавана.

У нашым адраджэнскім беларускім руху справа кабеты мусіць адыграць вялікую ролю. Яе цемра і адсталасьць большая, як дзе ў другім краі Эўропы, шмат затрымлівае справу. Калі паглядзець і зьлічыць усіх выдатных кабет у нас, то іх набярэцца менш як дзе ў другіх мясцох—гэта толькі адзінкі, агул яшчэ закрыты густым вуалем. Нікуды яна не ўваходзіць, нічым ня цікавіцца—гэта не яе дзела — амаль-што гэтак паміж інтэлігентнейшымі жанчынамі, каторыя і сьвет у вачох маюць, а што ўжо гаварыць аб работніцкіх і сялянскіх! Гэтыя, дык баяцца нат — (галоўным чынам сялянкі) і ня толькі самыя ня цікавяцца, а няраз забараняюць гэта і сваім мужам або сынам. І сваркі яшчэ якія заходзяць праз гэта ў хаце.

Кепска нам жывецца, ах, як кепска, горай і прыдумаць трудна! А хто-ж паможа нашаму гору, нашай бядзе? Толькі самы сабе. Ніхто не паможа, пакуль самі не даб'ёмся: тагды, толькі тагды, калі ўсе, як адзін, а адзін, як ўсе, зразумеюць добра сваю справу і сваё палажэньне; толькі тагды пераможам мы сваё гора, бяду і цемру. А ад нашай цемры і ўсе нашыя беды. Сьветам нас таксама ніхто не асьвеціць, бадай хоць не сьцямнілі. Мусім і тут самі ваяваць. Каб добра зразумець, у чым наша справа крыецца і як ёй памагчы, а таксама, каб ведаць, што дзеецца ў сьвеце, каб параўняць жыцьцё другіх людзей з сваім жыцьцём, ды павучыцца ад другіх, мусім перадусім чытаць, свае беларускія газэты і часопісі, у каторых аб усім гэтым гаворыцца. Мусім падтрымліваць усе свае культурныя арганізацыі і, ўваходзячы ў іх, працаваць і самім вучыцца. Толькі наша палітычная і культурная сьвядомасьць паможа нам у будучыні асьвятліць сваё жыцьцё. Жанчыны! Не чакайце ні ад каго нічога, здабывайце самі сабе лепшую долю. Цікаўцеся ня толькі вопраткай, кавалерамі ды сваёю кухняю, цікаўцеся таксама, а можа і перадусім—грамадзкім, палітычным і культурным жыцьцём, — тым, што робіцца ў сьвеце, што робяць для нас добра, а што кепска і як направіць ўсё гэта. Рэшта само дадасцца нам. Чытайце газэты, запісвайцеся ў гурткі Т-ва Белар. Школы і працуйце ў іх. Сваім прыкладам вы заахвоціце ўсіх—ніхто тагды не захоча адстаць ад Вас. Няхай дзяўчаты на вёсках, не адгаварваюць сябе тым, што нідзе нябывалі і ня ведаюць, як і што рабіць. Спасярод Вас заўсёды знойдуцца адна, дзьве больш сьвядомыя дзяўчыны, каторыя памогуць усё зрабіць. Далучайцеся да ўжо створаных арганізацыяў, каб быць рухлівым, каб жыцьцё паліла Вас сваім агнём—патрэбы веды і працы. Каб ні адна ніколі не сказала „ах, як нудна, ах, як сумна“.

Так, да працы-жа жанчыны і дзяўчаты! Падайма дружна адна аднэй рукі, няхай нявоця і нясьмеласьць застануцца толькі як гістарычнае ўспамінаньне, а сьмеласьць і бадзёрасьць сьвеціць і б'е з нашых вачоў.

А.

Праходзіць ноч...

Зямлю ўсю цемра ахапіла;
Пануе ноч ўвакруг,—
У цемры тэй людзкіх шмат мук:
Скрозь стогны і магілы....

... Але канец прыходзіць ночы—
Ужо чырванее ўсход!
Устае да працы ўвесь народ
І працірае вочы...

Я. М.

З ступенькі на ступеньку.

У меру разьвіцьця беларускага масавага руху роля адзінак у гэтым руху ўсьцяж меншае і меншае. Раз выступае маса, раз яна ўсьведамілася аб сваіх нацыянальных і сацыяльных інтарэсах, дык ужо ня воля ці імкненьне паасобных людзей, а **голас масы** вырашае ўсе падставовыя пытаньні руху.

Ясна, што ўсё тое, што пярэчыць інтарэсам беларускіх працоўных масаў, што зьяўляецца чужым для іх і непатрэбным, — адкідаецца масамі, як лішні хлам, і астаецца па-за бортам нашага грамадзкага жыцьця. Гэта якраз сталася з групаю беларускіх паслоў—кс. Станкевічам, Ярэмічам і Рагуляй, якія ў мамэнт вялізарнага масавага ўздыму ў Заходняй Беларусі **станулі поплеч з заклятымі ворагамі беларускага руху**, дапамогшы зламаць гэны масавы ўздым паліцэйскімі мерамі.

Імёны гэнае „тройкі“, кіраванае „сутаной“, вымаўляюцца беларускімі працоўнымі масамі з пачуцьцём агіды. Ад іх адвярнулася ўсё чэснае, усё, што шчыра аддана інтарэсам працоўных масаў і дзеля іх пакладае свае сілы і жыцьцё. Навет у створаным і кіраваным з-за кулісаў кс. Станкевічам „Сельсаюзе“ дасюляшнія супрацоўнікі „тройкі“, як асабіста чыстыя людзі, „збунтаваліся“ проці дыктатуры „сутаны“, падгалоскамі якое зьяўляюцца ўсе гэныя Ярэмічы, Рагулі ды іншыя. Самачынных павадыроў „Сельсаюзу“, якія пад фірмай грамадзкае арганізацыі маніліся ратаваць свае мандаты і збанкрутаваныя імёны, іх-жа ідэйныя таварышы **выкінулі вон з „Сельсаюзу“**.

Але кумпанія палітычных спэкулянтаў на гэта лішне не пакрыўдзілася: калі ім плюнулі ў твар, дык проста абцёрліся рукавом і сказалі: „гэта — божая раса“... Трымаючыся далей за прысвоеную фірму „Сельсаюзу“, яны пачалі з яшчэ большай энэргіяй „ратавацца“ ад немінучае грамадзкае сьмерці.

Падыйшоў мамэнт выбараў у самаўрады. У сталіцы краю — Вільні — ініцыятыву выбарнае акцыі ўзялі на сябе беларускія работнікі, якія і ўтварылі свой „Беларускі Выбарны Камітэт“, ды здабылі для сябе мандат у мястовай радзе. „Тройка“ папросту... як бы тут далікатней выразіцца? — ну, сьвядома „прысабечыла“ гэтую фірму і, карыстаючыся прыхільнасьцяй „власть имущих“, пад гэтай **чужой фірмай** гуртавала галасы для... „истинно-русскаго“ і „истинно-православнаго“ сэнатара Багдановіча! Гэтак той і прайшоў у віленскую мястовую раду, як прадстаўнік „русскаго населенія“ — галасамі часткі беларусаў, ашуканых фальшывым „беларускім“ камітэтам.

Мала таго: ведаючы, што грамадзянства ніколі ня пойдзе рука ў руку з гэнымі палітычнымі банкрутамі, што разам з прадстаўнікамі „полёнофілаў“ бяруцца—з дазволу дэфэнзывы!—будаваць „незалежную“ Беларусь, аддаючы адначасна Вільню сваім „літоўскім прыяцелям“—фашыстам, — „тройка“ зрабіла новую „штуку“: карыстаючыся звычайным **падлогам**, яны сфабрыкавалі пры законна існуючым Беларускім Нацыянальным Камітэце—свой ашуканскі „Камітэт“. Але ня самы факт палітычнага і прост крымінальнага машэнства цікавіць нас тутака: цікаўней яшчэ тое, што паны Ярэмічы й Рагулі выявілі тут аканчальна сваё палітычнае аблічча! Бо-ж гляньце толькі, з кім зрабілі яны хаўрус, творачы гэную сваю новую ашуканскую ўстанову: былы „сацыяліст“ Ярэміч і „радыкал“ Рагуля ссябраваліся **з каталіцкімі і праваслаўнымі клерыкаламі пад павадырствам расейскай чорнай сотні!** На чале фальшаванага „Нац. Камітэту“ яны паставілі—як найлепшага спасярод іх „выразіцеля беларускае незалежніцкае ідэалёгіі“!—старога расейскага рэакцыянера і клерыкала, былага кіраўніка праваслаўнае духоўнае сэмінарыі ў Вільні—сэнатара Багдановіча, які прайшоў у Сэнат па сьпіску № 16 як кандыдат **расейцаў і праваслаўнага духавенства!**

Ня кажучы ўжо аб другіх учасьніках агіднае палітычнае афэры, сярод якіх пераважаюць прадстаўнікі ці то каталіцкага, ці праваслаўнага кліру,—асоба сэнатара Багда-

...віча ва становішчы выразіцеля настрояў і імкненьняў нашых—з дазволу дэфэнзывы!—„незалежнікаў: ці-ж гэта ня зьдзек над беларускай ідэяй наагул, ці гэта не акончальнае банкруцтва „тройкі“? Ці-ж гэта ня доказ поўнага маральнага і палітычнага ўпадку тых людзей, якія, прайшоўшы ў Сойм пад сьцягам „шаснасткі“ і радыкальных лёзунгаў „Беларускага Выбарнага Камітэту“ ў 1922 годзе, прадаюць цяпер беларускую справу і інтарэсы нашых працоўных масаў ці то літоўскім фашыстам, ці — каталіцкаму кліру, ці ўрэшце — прадстаўнікам „будучае Расеі“ і праваслаўным клерыкалам, якія на львоўскім зьезьдзе гэтай вясной **засуджалі на сьмерць беларускі народ?!!!**

Даволі ўжо баламуцтва! Апошняе выступленьне ярэмічавых сельсаюзьнікаў—гэта апошні і рашучы ўдар па іх самых! Ніжэй апусьціцца ўжо немагчыма... **Хв. Ш—віч.**

Добры пачын.

(Пісьмо з Горадні).

2-га ліпня с. г. у Горадзенскім мястовым тэатры адбыўся **конкурс драматычных сэкцыяў пяцёх нацыянальнасьцяў: беларускае, польскае, украінскае, расейскае і жыдоўскае.** Кожная трупа йграла ў сваей роднай мове. За лепшае выкананьне аднаактавае п'есы і ігру артыстаў былі вызначаны дзьве награды.

Першыя выступілі ўкраінцы, якія адыгралі камэдыю ў 1-м акце „Бувальшчына“; другія—палякі—адыгралі камэдыю ў 1-м акце „Меч Дамоклеса“; **беларусы** паставілі адноактовую камэдыю „Лекары і лекі“; расейцы — вадэвіль „Чароўны вальс“; жыдоўская трупа „Арві“ адыграла непаразуменьне ў 1 дзеі „Гэркулес“. Дзеля ацэнкі ігры быў з'арганізаваны суд, у склад якога кожная нацыя паслала свайго прадстаўніка. Ад палякоў засяпаў артыста прафэсіянал—Дамброўскі, ад жыдоў—рэдактар газэты „Гроднэр Мамэнт“ Беразоўскі, ад беларусаў был. студэнт права Менскага Унівэрсытэта—Сьцяпан Балдоўскі, ад расейцаў — памешчык Малькевіч і ад украінцаў—грам. Юшко.

Народу на гэтым конкурсе было шмат, бо кожная нацыянальнасьць была зацікаўлена: хто ляпей выканае свае ролі і хто атрымае нагароду?

Ігра распачалася ў 9 гадз. веч. і цягнулася да 2 гадз. раніцы.

Даваць рэцэнзіі аб кожнай трупе асобна заняло-б лішне многа мейсца; дзеля гэтага супынюся на тым, што жыдоўскай трупе, якая іграла бяз суфлёра, суд прысудзіў першую награду, **а другую — за найлепшую пастаноўку п'есы і ігру—Беларускай,** бо артысты свае ролі (Клімовіч Язэп—бацьку, Ламашэвічанка—маці, Кулакоўская Зіна—знахарку, Лазавік—доктара і Андрушэвіч — сына) выканалі запраўды вельмі добра. Пастаноўкай п'есы кіраваў Зьм. Кулакоўскі, суфліраваў Яз. Баліцкі. Калі два апошнія артысты, якія ігралі гэтую камэдыю, балей папрацавалі-б над сабой і каб наагул ігралі бяз суфлёра, дык можна было-б спадзявацца першае нагароды. Але і другая нагарода — пасьля жыдоў — ёсьць ужо наш вялікі здабытак, і Т-ва Белар. Школы, якое кіруе ў нас культ.-асьветнай працай, павінна быць гордае з таго, што мае такія сілы.

К.

Трэба наагул шчыра прывітаць гэтае, здаецца, першае на ўсю Заходнюю Беларусь ад часоў сусьветнае вайны **супольнае культурнае выступленьне пяцёх нацыянальнасьцяў!** Дагэтуль у сваім культурным жыцьці кожная нацыянальнасьць ішла зусім асобным шляхам, а „гаспадары палажэньня“ злосным вокам паглядалі на работу „меншасьцяў“ у галіне тварэньня іх культурных цэннасьцяў. Найлепшы прыклад — паход проці беларускіх культурных установаў (музэю, гімназіі і інш.) польскага грамадзянства ў Вільні, які выявіўся ў пастанове старое мястовае рады забраць сілай улады ад гэтых установаў Базыльянскія муры. Горадня дала Вільні добры прыклад.

Нажаль, трудна спадзявацца, каб польскае грамадзянства Вільні скарыстала з гэтага прыкладу: характэрна, што ніводная польская газэта ў Вільні й не адгукнулася на горадзенскае пачынаньне!

ХРОНІКА.

Першае паседжаньне віленскае мястовае рады, якая толькі-што абрана, адбудзецца не 18, як раней пісалася, а 14 гэтага ліпня. Улада выбары прызнала правільнымі, і зацьвярдзіла іх.

Канфіскацыя. Камісар ураду на м. Вільню загадаў сканфіскаваць толькі-што надрукаваную беларускую трохактовую п'есу з вастрожнага жыцьця. **„І нас разбудзілі“.** П'еса гэтая, напісаная маладым і вельмі здольным аўтарам, Пётрай Браславічам, была ўжо абгаворана ў адным з нумароў „Родных Гоняў“. Рэч тамака дзеецца на Лукішках у сувязі з галадоўкай вязьняў, і гэта, відаць, выклікала нездаваленьне ўладаў.

Паліцыя забрала ўвесь наклад поўнасьцяй.

Правы для Віленскае Беларускае Гімназіі. Польская прэса ўрачыста абвяшчае, быццам віленскае куратарыум маніцца даць Віленскай Беларускай Гімназіі правы ўрадавае школы, ды ў сувязі з гэтым мае зрабіць рэарганізацыю гімназіі.

Мы бы вельмі віталі спаўненьне гэтага дамаганьня ўсяго беларускага грамадзянства. За яго-ж ідзе барацьба ўжо нешта гэтулькі-ж гадоў, колькі гадоў трывае польская ўлада ў Заходняй Беларусі. Аднак, як мы даведаліся ў самай гімназіі, тамака ніхто нічога ў гэтай справе ня ведае, а пан куратар Рыневіч якурат паехаў сабе некуды на летні адпачывак. Дык няма ведама, ці ня ёсьць гэта нейкая—як кажуць—„газэтная качка“?!

205 тыс. злотых на адбудову Віленшчыны. Цэнтральныя ўлады асыгнавалі дадаткова 205.000 злотых на адбудову зруйнаваных гаспадарак Віленшчыны.

Паседжаньне Беларускага Нацыянальнага Камітэту (праўдзівага) адбудзецца ў чацьвер, 14 ліпня, у 5 гадз. увечары ў памяшчэньні Камітэту (Віленская 12).

Яшчэ адна ілжа. Цёплая кумпанія, якая сфабрыкавала свой ашуканскі „Белар. Нац. Камітэт“ пад павадырствам расейскага чорнасоценца сэн. Багдановіча, тлумачыць сваё ашуканства тым, што нібы-то праўдзівы Камітэт ня зьбіраўся, ня гледзячы на дамаганьні хадэкаў і ярэмічавых сельсаюзьнікаў. Вось-жа гэта—новая ілжа, якой хочуць ваяваць гэныя „дзеячы“.

Як нас паінфармаваў прэзыдум Камітэту (праўдзівага!), хадэкі і ярэмічавы сельсаюзьнікі, якія ўжо цэлы год ня прымалі ніякага ўчасьця ў Камітэце і ў сваёй прэсе пісалі, што ён—ня існуе (гл. „Белар. Крыніцу“), перад сьвяткаваньнем угодкаў абвяшчэньня незалежнасьці Беларусі зьвярнуліся да прэзыдыуму Камітэту з заявамі на пісьме, трэбуючы скліканьня Камітэту на 20 сакавіка. З прычыны таго, што гэта было тэхнічна немагчымым, прэзыдыум, паслаўшы прадстаўніком гэных дзьвюх групаў у Камітэце запросіны **на ўрачыстае ўгодкавае паседжаньне 25 сакавіка,** паведаміў іх, што дзелавое паседжаньне, якога дамагаліся хадэкі і іхныя падгалоскі, **вызначана на 27 сакавіка.** Аднак, ані ў паседжаньні 25, ані 27 сакавіка **ніхто з хадэкаў і ярэмічавых сельсаюзьнікаў учасьця ня прыняў,** сцьвярджаючы гэтым, што справа йшла зусім не аб скліканьне Камітэту, а аб палітычную спэкуляцыю імем яго ў сувязі з ладжаным гэнымі дзьвюма групамі—з дазволу польскіх уладаў — банкетам у памяць угодкаў з учасьцем „незалежнікаў“ з „Беларускага Дня“... Спэкуляцыя аднак-жа не ўдалася.

Забойства вучнем вучыцелькі ў польскай школе. У Беластоку на вуліцы вучань польскай камэрцыйнай школы Муклевіч забіў стрэламі з рэвальверу вучыцельку „паляністыкі“ Ядвігу Кандратовічанку. Пасьля таго вучань стрэліў у сябе. Вучыцелька памерла на мейсцы, забойца—пры сьмерці.

Афіцыяльны курс грошы на 12 ліпня. Даляр—8 зл. 89 гр. Залаты рубель — 4 зл. 60 гр.

12./VII. на чорнай біржы ў Вільні за даляр плацілі 8,90. Зал. р. 4,70. Чырв. 3 дал. 90 цэн.

З жыцьця Горадні.

× **Выбары ў самаўрады.** 3 ліпня с. г. ў м. Горадні адбыўся зьезд усіх войтаў і сэкрэтароў гмінных радаў Горадзенскага павету.

На гэтым зьезьдзе абгаварвалі пытаньні аб выбарах да Гмінных Радаў і аб вызначэньні тэрміну выбараў. **У канцы,** дайшоўшы да паразуменьня, вызначылі: У Горніцкую гміну — 18 ліпня, Лашанскую — 19 ліпня, Індурскую — 20 ліпня, Мала Берастаўіцкую—21 ліпня, Крынскую—22 ліпня, Галынскую—23 ліпня, Вяліка-Берастаўіцкую — 24 ліпня, Вяліка-Эйсьмантоўскую—26 ліпня, Гудзэвіцкую—27 ліпня, Воўнянскую — 28 ліпня, Луненскую—29 ліпня, Дубкоўскую — 30 ліпня, Мастаўскую—1 жніўня, Каменскую—2 жніўня, Скідэльскую—3 жніўня, Жыдамлянскую—4 жніўня, Азёрскую — 5 жніўня, Верцялішскую—6 жніўня, Гожанскую—8 жніўня, Марцінканскую — 9 жніўня, Парэчанскую — 10 жніўня, Бярштанскую—11 жніўня.

За два тыдні перад вызначаным тэрмінам выбараў,—пачынаючы ад 10 ліпня,—будуць адбывацца перадвыбарныя сходы, на якіх будуць выбіраць сяброў гмінных сабраньняў.

Усе сьвядомыя грамадзяне Горадзенскага павету, тлумачце несьвядомым, будзеце прыспаных і станьце грамадой, цьвёрдай сьцяной да выбараў. **Памятайце, што выбары гмінных радаў — гэта новая пазыцыя на нашым працоўным фроньце, якую павінна здабыць працоўная бедната вёскі.** Кулакам, панам, асаднікам, угадоўцам і сябрам ярэмічаўска-паўлюкевічаўскае кумпаніі няма мейсца ў вашых радох!

Дык да працы, грамадзяне! Вядзеце наступленьне на заваяваньне гмінных радаў, у якіх павінны засядаць шчырыя абаронцы правоў працоўных. **Молат.**

× **Добры „рэдактар“!** Горадзенскі Міравы Суд засудзіў ведамага брахуна, які зьмяшчаў розныя недарэчнасьці і брахлівы весткі на „Грамаду“, рэдактара бульварнай газэткі „Глос Правды“—Браніслава Скомпскага. Ён дастаў тры месяца за тое, што ўкраў сабаку ў гр. Васілеўскага, якую прадаў за 50 зл. судзьдзі акружнага суда Матусэвічу. **З.**

З Т-ва Бел. Школы.

× **У вёсцы Запольле** Дубнаўскай гм., Горадзенскага пав. Гуртком Т-ва Беларускае Школы дня 26 чэрвеня былі пастаўлены камэдыі „Зьбянтэжаны Саўка“ і „Пасланец“; увесь чысты даход пайшоў на адкрыцьце бібліатэкі-чытальні пры Гуртку Т-ва. Чэсьць вам, сябры-барацьбіты з цемрай сьвядомыя сыны нашай Бацькаўшчыны.

Жадаем вам памыснай працы.

К—скі.

КАРЭСПАНДЭНЦЫ

Культурная праца.

(В. Чамяры, Чамерскай гм., Слонімскага пав.).

У нядзелю 26.VI-27 па ініцыятыве Чамяроўскага Гуртка Т-ва Бел. Школы ў вёсцы Чамяры ў гумне Вінцука Кудзелькі, з дазволу старасты адбыўся спэктакль-вечарына, на якой былі згуляны: „Паўлінка“, Янкі Купалы і „Заручыны Паўлінкі“ Фр. Аляховіча. Усе артысты адыгралі свае ролі вельмі добра, але асабліва адзначыўся Пранціcь Пустарэвіч, роль якога выканаў Янка Бурсэвіч. Ня гледзячы на тое, што гэты хлапец яшчэ толькі другі раз быў на сцэне, гуляў ён вельмі добра. Уся ягоная гутарка, усе рухі напаміналі запраўднага дробнага, беларускага шляхціца. Ня горш згуляна была і роль Сьцяпана Крыніцкага, Фякцістам Міско. Уся публіка была задаволена і ім ня менш, як Пранцісём, аднак-жа трэба зазначыць, што ў яго было за-мала рухаў, а ў іншых мясцох ён занадта голасна гаварыў.

Таксама добра была выканана роль Паўлінкі, якую гуляла Алена Міско, зусім маладая дзяўчынка (каля 16 гадоў). Яна вельмі зацікавіла прысутных сваёю адважнасьцяй і здольнасьцю да артыстычнай працы. Роля Якіма, Міхасём Іскрыкам здольна была выканана скрозь, але асабліва добра ў „Заручынах Паўлінкі“. Рэшта артыстаў таксама, хаця і першы раз былі на сцэне, адыгралі свае ролі зусім здавальняюча. Лепш ад іх вымагаць няма што, бо ўсе яшчэ зусім маладыя хлапцы і дзяўчаты. Па сканчэньню спэктаклю артысты з помачай ўсіх глядзельнікаў прапялі гімн „Ад веку мы спалі“, і тады толькі пачалі разыходзіцца.

Усе былі так зацікаўлены гэтымі п'есамі, што, ня гледзячы на тое, што ўжо днела, ніхто ня рушыўся пайсьці раней дамоў, чым скончылася вечарына. Народу было так шмат, што ледзь зьмясьціліся ў гумне. Хаця ўваход быў бяз білетаў, а былі толькі вольныя ахвяры на культурную працу, сабралі ўсяго 40 зл. і 76 гр., за якія Т-ва Бел. Школы ў Чамярох прыносіць шчырую падзяку ўсім грамадзянам, прыймаўшым удзел у гэтым ахвяраваньні. Увесь даход пойдзе на карысьць бібліатэкі ім. Якуба Коласа ў тэй-жа вёсцы, якая істнуе ад 1.VI 1927 г. і мае ўжо каля 500 кніжак.

Вітаем гэта шчыра і думаем, што Чамяроўская вечарына рэхам адгукнецца ўва ўсіх акружаючых вёсках, і там, па гэтым добрым прыкладу, пачнуць так-жа наладжваць спэктаклі-вечарыны і памалу пачнуць будзіцца ад векавага сну, і змагацца з найвялікшым людзкім ворагам-цемнатою.

Дык дружна да працы, сябры!

Хай гэткія прыклады запаліваюць у вашых сэрцах агні—агні барацьбы за лепшую будучыню. **Я. М.**

Ганьба нашай моладзі.

(В. Еськаўцы, Ражанскае вол., Косаўск. пав).

Прыкра і сумна робіцца на душы, жаль і роспач бярэ, дзівячыся, як марна праходзяць дні, без актыўнае, творчае, культурнае працы і як астаецца вясковая моладзь у цемры, дзе крыецца крыніца распусты. Падчырківаю словы моладзь, бо ў каго ж найхутчэй, як не ў маладога пакаленьня павінны адбівацца і адчувацца балючыя пытаньні жыцьця, бо ж досіць ужо праканаўчага часу, кожны зразумеў, што толькі ўласнымі сіламі на вёсцы, творачы саматугам культуру, здабываючы яе — можна адваяваць сабе лепшыя правы ў жыцьці; а наша вясковая моладзь вёскі Еськаўцы думае надварот, каб правясьці час у бясчыннасьці, замест таго, каб паказаць свайму нованарастаючаму пакаленьню сваю працу і даць ёй добры прыклад.

Але дарагія браты чытачы! Мне здаецца, што кожны беларус, сьвядомы грамадзянін мусіць працаваць для свайго народу і для сябе, гэтым самым. А ў нашай вёсцы дык зусім адваротнае. Наша моладзь у першую чаргу стараецца напіцца, а астальное дык як сабе хоча. Так на Тройцу ў нас былі два вясельлі, дык і так ужо хапіла ўсім гарэлкі, а тут яшчэ тыя грошы, якія, па звычаю, узялі з маладых, аддалі на гарэлку, замест таго, каб пусьціць іх на культурную справу, як гэта робяць у іншых мясцох. А малады — хлапец бедны, ён чуць сабраў на вянец і ня мог здавольніць вымогі хлопцаў, дык тыя яго чуць што не пабілі. Справа гэтая прадстаўляецца яшчэ горш таму, што ініцыятары такіх „добрых“ пачынаньняў былі сябры прэзыдыуму нашага Гуртка Т-ва Бел. Школы і, між іншым, сэкрэтар Гуртка Станкевіч Зьмітрук. Што праўда, Гурток наш зусім не актыўны, зусім нічога ня робіць. Найбольшая віна ў гэтым спадае на прэзыдыум, які і не падумае навет, каб пачаць што небудзь рабіць. Гэта-ж за 8 месяцаў існаваньня нашага Гуртка ня было ніводнага паседжаньня прэзыдыуму Гуртка, да гэтага часу не сабрана ні граша сяброўскіх складак! І зусім зразумела, як прэзыдыум нічога ня робіць, дык і сябры не ведаюць, з чаго пачаць.

Дык вось якая наша моладзь!

Еськаўскі.

Ад рэдакцыі: Калі прэзыдыум Гуртка Т-ва Беларускае Школы такі няздатны да нічога, дык варта зрабіць сход і перавыбраць яго.

Сярэднявечная шляхта.

У Мірскай гміне, Стаўпецкага павету, ёсьць засьценак Ініца. Насяляюць яго беларусы-каталікі. Гавораць яны пабеларуску і навет жывуць амаль-што ня ўсе пабеларуску, ледзьве зводзячы канцы з канцамі, але чамусьці лічаць сябе шляхтамі і вельмі пышацца гэтым. Мала таго, яны думаюць, што маюць нешта такое, чым адрозьніваюцца ад мужыкоў, якімі называюць яны беларусаў-праваслаўных.

Аб гэтай шляхце прыходзіцца расказаць гісторыю, вельмі сумную для людзей і цывілізацыі XX веку, асабліва ў Польшчы, якая лічыцца перадаччыкам на Усход. Заходняе Культуры.

14-га чэрваня над палямі з. Ініцы прайшла навальніца, якое ніхто не памятае. Пры бязупынных маланцы і грымотах ліў дождж з градам, вялічынёю а галубінае яйцо, пабіўшы і зламаўшы многа збажыны. У працягу $1^1/_2$ — 2 гадзін дало толькі вады, што рэчка, вышаўшы з берагоў, заліла ўсе агароды і... змыла ўсё, што было пасаджана на іх, але нат' з зямлёю. Вада пазрывала й пазнасіла масты й платы, замуліла сенажаці і падыйшла аж пад хаты, так што некатарыя сяляне зьбіралі свае манаткі й рыхтаваліся пакінуць здаўна наседжаныя гнёзды. У давяршэньне гэтае бяды, у часе навальніцы, якая здарылася пад вечар, ваўкі напалі на авечак і часткаю іх парэзалі, а часткаю авечкі самі патапіліся ў распаводзіўшайся рэчцы. Так загінула болей 10 авечак. Сяляне бедавалі і дрыжалі ад страху і... чакаючы некага надзвычайнага ратунку, палілі грамнічныя сьвечкі.

Але... прайшла бяда. Сяляне-шляхта сталі дашуквацца прычыны такое нязвычайнае навальніцы. Балей за ўсё цікавіла іх, чаму яна праходзіла над ініцкімі палямі, ня гледзячы на тое, што паміж кабет ініцянак існуюць розныя брацтвы, у каторыя паўпісываў ксёндз з мэтаю маліцца за дабрастотнасьць... І што-ж? Усё раскапалі, дазналі так, што куды твае астраномы й мэтэоролёгі.

Як тлумачылі найболей разумныя сяляне і высьнялі сабе кабеты-братчыцы, навальніцу выклікала тое, што многія з іх на першы дзень Сёмухі ў гэтым годзе што-колечы рабілі ў гаспадарцы, пры хатах і не сьвяткавалі градавае серады. Гэта-ж было прычынай і таго, што навальніца праходзіла над ініцкімі палямі. Аднаго-ж свайго грамадзяніна, найболей лібэральных думак і сьвядомага беларуса, дык проста ўсе абвінавацілі, што праз яго найшла навальніца й нарабіла шкоды. Спаміж іх такое зьявілася абурэньне, проціў гэтага чалавека, што чутна была пагроза разбурыць хату, у якой ён жыве, а над ім учыніць самасуд.

Дык вось, якія ў нас яшчэ людзі ёсьць. Дзе-ж гэтыя культуртрэгеры Заходняе культуры, чаму не прасьвячаюць засьценкі і шляхтаў? Гэта-ж вее сярэднявеччам...

Чуўшы й бачыўшы.

Усячына.

— У Нямеччыне распрацованы праект пабудовы „Карабля пустыні“. Гэта будзе рухомая пляцформа, накшталт карабля, на калёсах. Пляцформа будзе мець у даўжыню 100 мэтраў, будзе камфортабельна абстаўлевана, з паасобнымі кабінкамі, верхняй палубай і г. д. „Карабель пустыні“ будзе рэгулярна хадзіць праз Сахару (у Афрыцы).

— На вяршыне вулькану Этны (ў Сіцыліі) ўстанаўліваецца аэромаяк для начных паветраных зносінаў праз Сяродземнае мора. Сьвятло яго відаць кругом на 300 кілямэтр.

— У Нямеччыне знойдзены спосаб здабываньня чыстага алькаголю з дзікага каштану. Са 100 кілё каштанаў выходзіць 25 літраў алькаголю.

— Па ліку нараджэньняў СССР займае першае месца ў Эўропе (на 1000 чалавек што год родзіцца 43 чалавекі). На другім месцы—Балканскія дзяржавы і Польшча (34-37 на 1000). На апошнім месцы — Францыя, Швайцарыя і Бэльгія (18-19 на 1000).

— У гарадох Нямеччыны шарманшчыкі пачалі практыкаваць радыё шарманкі. Ходзячы па дварох са сваім струмантам, яны перахватываюць розныя канцэрты і перадаюць іх жыхарам.

— Згодна з новым італьянскім кадэксам працы, гаспадары прадпрыемстваў абавязаны ў першую чаргу прымаць на працу беспрацоўных фашыстаў.

— Пры Дэрвіцкай лясной дасьледчай станцыі, у Кіеўскай акрузе, адчынены першы на Украіне музэй лясных шкоднікаў. У музэі сабрана да 1.500 экзэмпляраў шкоднікаў.

— У Амэрыцы распачынаецца будоўка найвялікшага ў сьвеце параходу „Акеанік“. Параход зможа перавозіць па 4200 пасажыраў, ня лічачы каманды і багажу.

— Пасьля імпэрыялістычнай вайны ў Францыі, па апошніх вестках, лічыцца 404,000 бязрукіх і бязногіх, 236,000 атручаных газам і 14,000 вар'ятаў.

Ніколі не зьніштажай сваей беларускай газэты! Прачытаўшы, давай суседу, ці знаёмаму, каб і ён пазнаў праўду аб жыцьці свайго народу і даведаўся, што робіцца на сьвеце!

Рэдактар-Выдавец: М. Гічак.

Друкарня Я. ...іна, Вільня, Нямецкая 22.